

Asia: VN/13139/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamisesta?

Kyllä

3. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 2:

Hali pitää omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamista perusteltuna toimenpiteenä. Korotus tukee omaishoitajien taloudellista asemaa ja auttaa osaltaan vähentämään hyvinvointialueiden välistä eriytymistä omaishoidon tuen tasossa.

Samalla on kuitenkin tärkeää huomioida, että pelkkä palkkiotason korotus ei yksin riitä turvaamaan omaishoitajien jaksamista tai mahdollisuuksia jatkaa hoitotehtävässä pitkällä aikavälillä. Suuri osa omaishoitajista on ikääntyneitä (60 % omaishoitajista oli yli 65-vuotiaita vuonna 2024), ja heidän tukensa tarve voi olla moninainen. Omaishoitajuuden jatkuvuuden turvaaminen voikin edellyttää taloudellisen korvauksen lisäksi laajempaa tarkastelua siitä, kuinka kokonaisvaltainen ja omaishoitajan tarpeeseen vastaava tuki (mukaan lukien lakisääteiset vapaat sekä muut tarvittavat sosiaali- ja terveyspalvelut) järjestetään.

4. Kannatatteko luvussa 3 ehdotettua tavoitetta perhehoitajan taloudellisen aseman tukemisesta?

Kyllä

5. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 4:

Halin mielestä on tärkeää purkaa perhehoitajaksi ryhtymisen esteitä ja vähentää perhehoitotoimintaan liittyvää taloudellista epävarmuutta. Se, miten muutos toteutetaan, on kuitenkin harkittava tarkasti.

Yksi keskeinen haaste liittyy epävarmuuteen sijoituksen äkillisestä päättymisestä. Nykytilanteessa perhehoitaja voi jäädä ilman työttömyysturvaa, vaikka työmäärä ja tulot

vähenevät merkittävästi. Jos edes yksi toimeksianto jatkuu, työllistymisen ei katsota päättyneen työttömyysturvalaissa tarkoitetulla tavalla. Tällainen epävarmuus voi vähentää perhehoitajuuden houkuttelevuutta ja luoda tarpeetonta epäselvyyttä toimeentulon turvaan. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan esitykseen sisältyvä ylimääräinen palkkio vahvistaisi perhehoitajan asemaa näissä tilanteissa, ja Hali pitää muutosta tältä osin oikeansuuntaisena ja perusteltuna.

Olisi myös perusteltua arvioida, tulisiko perhehoitolain nykyistä kahden kuukauden irtisanomisaikaa vahvistaa siten, ettei siitä voisi jatkossa poiketa sopimusteitse. Nykytilanteessa sopimusosapuolet eivät ole aina keskenään tasavertaisia, ja sopimukseen sisältyvät poikkeuslausekkeet voivat tosiasiallisesti mitätöidä irtisanomisajan. Tämä voi heikentää perhehoitajan asemaa tilanteissa, joissa toimeksiantosuhde päättyy yllättäen.

Hali kuitenkin korostaa, että esityksen vaikutuksia on arvioitava myös yksityisten palvelutuottajien näkökulmasta. Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat hyvinvointialueille erityisesti vahvaa tukea vaativia perhehoidon muotoja, kuten lastensuojelun sijaishuoltoa. Palveluntuottajat vastaavat perhehoitajien rekrytoinnista, arvioinnista ja valmennuksesta sekä sijoituksen aikana perhehoitajien tukemisesta ja palkkioiden ja kulukorvausten maksamisesta.

Nykykäytännössä hyvinvointialueiden maksut päättyvät useissa tapauksissa sijoituksen päättyessä, mutta palveluntuottajalle jää vastuu perhehoitajalle maksettavasta kahden kuukauden irtisanomisajan palkkiosta. Tämä aiheuttaa yksityiselle toimijalle merkittäviä taloudellisia riskejä, joita ei voida esityksen mukaisesti yksipuolisesti siirtää heidän vastuulleen. Mikäli irtisanomisajalta maksettava lisäkorvaus tulee pakolliseksi, sen rahoitusvastuun on säilyttävä hyvinvointialueella, myös silloin kun perhehoitoa tuotetaan yksityisen toimijan kautta.

Lisäksi hyvinvointialueilla ei ole mahdollisuutta suoraan osoittaa uusia sijoituksia vapautuville perhehoitajille, kun perhehoidossa on mukana yksityinen kumppani. Jokainen uusi sijoitus edellyttää huolellista arviointia ja yhteistä päätöksentekoa. Erityisesti lastensuojelussa sijoitusprosessit voivat olla pitkiä ja perheen valmius uuteen sijoitukseen voi vaihdella erityisesti äkillisten sijoituksen päättymisten jälkeen. Lisäksi on syytä huomioida, että kilpailutuskäytännöissä on joissain tapauksissa rajoitettu perhehoitajan mahdollisuuksia työskennellä tai opiskella ensimmäisen sijoitusvuoden aikana. Tämä voi vaikeuttaa työpaikan säilyttämistä ja lisätä taloudellista epävarmuutta tilanteissa, joissa sijoitus päättyy yllättäen.

6. Kannatatteko omaishoidon tuen palkkion korotuksen kohdistamista omaishoidon tuen vähimmäispalkkion korottamiseen?

Kyllä

7. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 6:

On myönteistä, mikäli esitys osaltaan tasoittaa hyvinvointialueiden välisiä eroja omaishoidon tuen vähimmäispalkkiossa.

8. Kannatatteko perhehoitajan korvausoikeuden kohdistamista esityksessä ehdotettuihin tilanteisiin?

Kyllä osin

9. Voitte halutessanne esittää huomioita ja perustella kantanne kohtaan 8:

Hali pitää perusteltuna, että perhehoitajalle voidaan maksaa ylimääräinen korvaus tilanteissa, joissa toimeksiantosopimus päättyy ennakoimattomasti perhehoitajasta riippumattomasta syystä. Ehdotettu ratkaisu parantaa perhehoitajan toiminnan ennakoitavuutta ja taloudellista turvaa. On kuitenkin tärkeää varmistaa, ettei korvausoikeus muodosta epätoivottua kannustinta kummallekaan sopimuksen osapuolelle.

Lisäksi on olennaista, että lainsäädännössä vältetään tulkinnanvaraisia ilmaisuja. Käsitteet kuten "ennakoimaton päättyminen", "perhehoitajasta riippumaton syy" ja "pitkäaikainen toimeksiantosopimus" voivat johtaa epäyhtenäisiin soveltamiskäytäntöihin ja vaativat täsmennystä. Esimerkiksi myös määräaikainen sopimus voi olla pitkäkestoinen.

Hali huomauttaa myös, että esitetty korvausmalli on melko monimutkainen ja sisältää tulkinnanvaraisia ehtoja. Selkeämpi ratkaisu voisi olla säätää irtisanomisajan palkkiosta velvoittava tilanteissa, joissa perhehoito päättyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä. Nykytilanteessa irtisanomisajasta voidaan poiketa sopimusehdoissa.

Mikäli ylimääräinen korvaus tehdään pakolliseksi, sen kustannusvastuun on kuuluttava hyvinvointialueelle myös silloin, kun perhehoito toteutetaan yksityisen palveluntuottajan kautta. Tällä hetkellä ei ole selvää, kuka vastaa korvauksesta näissä tilanteissa. Ylimääräistä korvausta ei voida siirtää yksipuolisesti palveluntuottajan maksettavaksi.

10. Mitä muuta mahdollisesti haluatte lausua esityksestä:

Hali kiittää mahdollisuudesta lausua aiheesta ja pitää esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina. On myönteistä, että omaishoitajien ja perhehoitajien taloudelliseen asemaan kiinnitetään huomiota ja niitä pyritään kehittämään valtakunnallisesti yhdenvertaisempaan suuntaan.

Omaishoidon osalta ehdotettu vähimmäispalkkion korotus on perusteltu toimi, joka voi vähentää hyvinvointialueiden välisiä eroja ja vahvistaa hoitajien taloudellista asemaa. Pelkkä palkkiotason nosto ei kuitenkaan riitä. Suuri osa omaishoitajista on itsekin ikääntyneitä, ja heidän jaksamisensa tukeminen vaatii kokonaisvaltaisempaa tarkastelua. Omaishoidolla ei voida myöskään yksin vastata ikääntymisen mukanaan tuomiin haasteisiin.

Perhehoidon osalta Hali pitää tärkeänä, että taloudellista epävarmuutta vähennetään tilanteissa, joissa sijoitus päättyy yllättäen. Esityksen sisältämä ylimääräinen korvaus voi parantaa perhehoitajan taloudellista turvaa ja purkaa perhehoitajaksi ryhtymisen esteitä, mutta korvausoikeuteen liittyvät ehdot ovat osin tulkinnanvaraisia ja vaativat tarkennusta. Lisäksi on syytä arvioida, voitaisiinko nykyisestä irtisanomisajan palkkiosta säätää velvoittava, mikä yksinkertaistaisi mallia.

Hali korostaa myös, että yksityisten palveluntuottajien rooli on huomioitava selkeästi perhehoitolain muuttamisessa. Mikäli ylimääräisestä korvauksesta säädetään laissa, sen kustannusvastuun on säilyttävä hyvinvointialueella myös silloin, kun perhehoito toteutetaan yksityisen toimijan kautta. Ylimääräistä korvausta ei voida siirtää yksipuolisesti palveluntuottajan maksettavaksi.

Blomgren Tiina
Hyvinvointiala HALI ry